TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Lausunto

TSV/9425/2024

8.10.2024

Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Viitetieto: HE 93/2024 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta)

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunto talousvaliokunnalle

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa tietosuojavaltuutetun toimistolta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta (HE 93/2024 vp).

Todettakoon, että tietosuojavaltuutetun toimisto on asian varsinaisessa lausuntopyyntövaiheessa, jossa työ- ja elinkeinoministeriö pyysi lausuntoa, antanut oman lausuntonsa 5.4.2024.

Tietosuojavaltuutetun toimisto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa asiantuntijalausunnon muodossa ja toteaa seuraavaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettua lakia. Esitetty muutos tehtäisiin tietoja, menettelyjä sekä neuvonta- ja ongelmanratkaisupalveluja saataville tarjoavan yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamista koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen ((EU) 2018/1724, jäljempänä ”SDG-asetus”). täydentämiseksi. Esityksessä ehdotetaan, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus (jatkossa ”KEHA-keskus”) toimisi asetuksen mukaisena kansallisena koordinaattorina sekä teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä kansallisin osin. Lisäksi sille annettaisiin oikeus vastaanottaa ja luovuttaa edelleen palveluväylässä liikkuvaa todistusmateriaalia toimivaltaisten viranomaisten välillä. Esitetyn muutoksen tarkoituksena on selkeyttää kehittämis- ja hallintokeskuksen roolia todistusmateriaalin vaihdossa toimivaltaisten viranomaisten välillä ja erityisesti tietosuojaa koskevien vastuiden kannalta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Tietosuojan näkökulmasta käsiteltävässä hallituksen esityksessä keskeisin huomio kohdistuu paitsi tietosuojaa koskevien velvoitteiden yleisen huomioimisen lisäksi ennen kaikkea rekisterinpitäjyyden määrittämistä koskevaan ehdotukseen perusteluineen.

Rekisterinpitäjyyden määrittäminen lain tasolla on yhteiskunnallisesti erittäin merkittävää. Yleisesti ottaen tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo,

että rekisterinpitäjyyden tarkkaa määrittämistä ja pyrkiminen mahdollisimman selkeisiin säännöksiin sitä koskien lainsäädännön tasolla voidaan pitää hyväksyttävänä sen vähentäessä ja jopa poistaessa epäselvyyksiä rekisterinpitäjyyttä koskien yksittäisissä soveltamistilanteissa.

Hallituksen esityksessä esitetään, että *”KEHA-keskus olisi rekisterinpitäjä kun se käsittelisi tässä lainkohdassa tarkoitettua toimivaltaisilta viranomaisilta saatua todistusmateriaalia niiden edelleen toimittamista varten. Mainitulla tehtävällä rekisterinpitäjänä ei olisi vaikutusta siihen, että todistusmateriaalia vaihtavat toimivaltaiset viranomaiset olisivat yhä rekisterinpitäjiä omien menettelyidensä ja rekisteriensä osalta. KEHA-keskuksen rekisterinpito kohdistuisi tietojenkäsittelytilanteeseen esikatselutilasta, kunnes todistusmateriaali on siirtynyt toisen jäsenvaltion tietojärjestelmään, ja toisinpäin materiaalin tultua KEHA-keskuksen hallinnoimaan järjestelmään ja kunnes se on siirtynyt kansallisen toimivaltaisen viranomaisen haltuun, sisältäen muun muassa keskitetyn järjestelmän käytöstä syntyvät lokitiedot. Kansallinen tarkennus siitä, että KEHA-keskus toimii palveluväylän tietojen vaihtoon liittyvän teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä, on arvioitu tarpeelliseksi siitä syystä, että suoraan tietosuoja-asetuksen nojalla määräytyvä rekisterinpitovastuu voisi johtaa tulkintaepäselvyyksiin esimerkiksi mahdollisen yhteisrekisterinpitovastuun (tietosuoja-asetuksen 26 artikla) osalta. Säätämällä rekisterinpidosta käytettäisiin tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan sisältämää kansallista liikkumavaraa.”*

Hallituksen esityksessä todetaan toisaalla, että *”KEHA-keskus tulee käytännössä toimimaan todistusmateriaalin vaihtoa koskevan täytäntöönpanoasetuksen tarkoittamana välitysalustana toimivaltaisten viranomaisten välillä.”* Hallituksen esityksessä todetaan myös, että *”Toimivaltaisilla viranomaisilla olisi kuitenkin vastuu todistusmateriaalin materiaalisesta sisällöstä ja tietojen oikeellisuudesta”* sekä *”Kukin toimivaltainen viranomainen päättää viime kädessä itse, mitä todistusmateriaaleja OOTS:ssa voidaan vaihtaa.”*

Viitaten KEHA-keskuksen määrittelemiseksi rekisterinpitäjäksi yllä todetuissa tilanteissa, tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa aiemman lausuntonsa tavoin, että hallituksen esityksessä olisi tarpeellista esittää nykyistä laajemmin perusteluita KEHA-keskuksen yksinomaiselle rekisterinpitäjyydelle. Rekisterinpitäjyyden perusteleminen on yleisesti ottaen tarpeellista, vaikka KEHA-keskus vastaa järjestelmän perustamisesta ja toiminnasta. Perustelut ovat tarpeen myös sitä vasten, miksi KEHA-keskusta ei käsitetä rekisterinpitäjän sijasta henkilötietojen käsittelijäksi ja kutakin tapauskohtaista toimivaltaista viranomaista puolestaan rekisterinpitäjäksi. Arvioinnin taustalla tulisi huomioida myös KEHA-keskuksen hallinnoiman järjestelmän toimiminen käytännön tasolla välitysalustana sekä se, että todennäköisesti paras käsitys todistusmateriaalien tietosisällöistä (ml. henkilötiedot) olisi sen sijaan kullakin toimivaltaisella viranomaisella.

KEHA-keskuksen määritteleminen yksinomaiseksi rekisterinpitäjäksi yllä todetuissa tilanteissa voi osaltaan aiheuttaa epäselvyyksiä henkilötietoihin kohdistuvissa tietoturvaloukkaustilanteissa. Kulloisten todistusmateriaalien saapuminen toimivaltaisilta viranomaisilta KEHA-keskuksen rekisterinpitäjänä hallinnoimaan järjestelmään, jossa sitten tapahtuisi henkilötietoihin kohdistunut tietoturvaloukkaus, voisi siten mahdollisesti aiheuttaa epäselvyyksiä etenkin yleisen tietosuoja-asetuksen 34 artiklan mukaisten

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

rekisteröidyille henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta tehtävien ilmoittamisten (rekisteröidyn informointi) osalta. Käytännön tasolla todennäköisesti paras käsitys todistusmateriaalien tietosisällöistä (ml. henkilötiedot) olisi yllä todetusti kullakin toimivaltaisella viranomaisella, mutta ne eivät kuitenkaan omaisi rekisterinpitäjyyttä kyseisissä tilanteissa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 34 artiklan mukaiset velvoitteet olisivat tällöin KEHA-keskuksella rekisterinpitäjänä.

Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa, että talousvaliokunnan tulisi ottaa kantaa KEHA-keskuksen määrittelemiseen yksinomaiseksi rekisterinpitäjäksi yllä todetuissa tilanteissa. Yleisesti ottaen toimivaltaisten viranomaisten (tietosuojaoikeudelliset)roolit ja vastuut on tarpeellista arvioida tarkasti ja tosiasiallisen tilanteen mukaan.

Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa lopuksi, että yleisen tietosuoja-asetuksen sääntely lähtee riskiperusteisesta lähestymistavasta. Käsiteltävien tietojen laatu ja määrä vaikuttavat asetuksen mukaisesti riskin arviointiin. Hallituksen esityksessä on tunnistettu, että KEHA-keskuksen hallinnoimassa järjestelmässä tullaan käsittelemään myös yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tietosuojan toteutumisen näkökulmasta on erittäin keskeistä, että kynnys käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja pidetään yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla välttämättömyydessä.

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Jussi Vaanola
Ylitarkastaja

Yhteystiedot

Tietosuojavaltuutetun toimisto
Sähköposti: tietosuoja@om.fi
Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki
Puhelinvaihde: 029 566 6700
Verkkosivut: tietosuoja.fi